

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПЛАНУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Анотація. Запропоновано можливі шляхи вдосконалення процесу планування та аналізу ефективності (як соціальної, так і економічної, екологічної) реалізації інвестиційних проектів. Запропоновано особливий механізм здійснення оцінки проектів.

Аннотация. Предложены возможные пути совершенствования процесса планирования и анализа эффективности (как социальной, так и экономической, экологической) реализации инвестиционных проектов. Предложен особый механизм осуществления оценки проектов.

Annotation. The article suggests possible ways of improving the process of planning and analysis of investment projects performance (both social and economic, environmental). A special mechanism for the implementation of projects was offered.

Ключові слова: інвестиційний проект, економічна ефективність проекту, соціальні ефекти, екологічний аналіз.

Одними з головних сучасних проблем управління економікою підприємств є проблеми, пов'язані з їх інвестиційною діяльністю. Неєфективна інвестиційна політика та неєфективне використання прямих позикових інвестицій є одними з вагомих причин стримування розвитку української економіки. Відсутність надійних рекомендацій щодо підготовки інвестиційних проектів та оцінювання ефективності їх здійснення становить загрозу щодо інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. В умовах післякризового розвитку економіки, створення ринкового середовища в Україні дослідження з питань формування інвестиційного портфеля підприємств та здійснення капіталовкладень є особливо актуальним.

Метою статті є пошук можливих шляхів удосконалення механізму планування та оцінки інвестиційних проектів задля уникнення збитків і реалізації не потрібних суспільству проектів.

Теоретичними основами цієї проблеми займаються такі вчені, як Т. Керанчук, Гриньов А. В., Дмитрів І. А., Бікулова Д. І., Сатир Л. М., Мешков А. В., Бондарєва І. О., Ментель О. Ю., Скабцова С. М., Малиновський Ю. В., Сенів Л. А., Малиновський І. П., Вільгурська Н. М. [1 – 6] та ін. У своїх працях зазначені спеціалісти розглядають сутність і методичні підходи до аналізу інвестиційних проектів, обґрунтовують необхідність попередньої оцінки проектів за тими чи іншими методиками. Проте жоден із цих учених не запропонував єдиний механізм аналізу проектів із різних сторін. Адже будь-який проект має бути розглянутий з усіх позицій: технічного, комерційного, фінансового, екологічного, структурно-організаційного, соціального, економічного.

У межах технічного аналізу інвестиційних проектів вивчають [1, с. 85]: техніко-економічні альтернативи, варіанти місця розташування об'єкта, розмір, масштаб, обсяг проекту, терміни реалізації проекту загалом і його фаз, доступність і достатність джерел сировини, робочої сили й інших ресурсів, ємність ринку для продукції проекту, витрати на проект з урахуванням непередбачених чинників, графік проекту.

Завдання комерційного аналізу – оцінити проект з погляду кінцевих споживачів продукції або послуг, запропонованих проектантом. У найзагальнішому вигляді розв'язувані завдання можна звести до маркетингу, джерел і умов одержання ресурсів, умов виробництва й збуту [2, с. 155].

Екологічний аналіз інвестиційного проекту дає змогу встановити характер та розмір потенційної шкоди навколишньому середовищу від проекту; визначити заходи, необхідні для запобігання цьому ефекту або його пом'якшення [2, с. 160].

Структурно-організаційний аналіз має за мету оцінити організаційний, правовий, політичний та адміністративний стани, у межах яких проект повинен реалізуватися й експлуатуватися, а також виробити необхідні рекомендації щодо менеджменту, організаційної структури, планування, комплектування і навчання персоналу, координації діяльності, загальної політики [3, с. 85].

Організаційний ефект утворюється від продажу продукції, виробленої на створених робочих місцях, зниження праце- і матеріаломісткості; підвищення кількості продукції за рахунок застосування прогресивних форм, методів, способів організації виробничого процесу [3, с. 86].

Соціальний аналіз дає змогу визначити масштаби впливу проекту на соціальне середовище, вигоди, які отримують мешканці регіону від реалізації проекту, а також можливий негативний вплив проекту на населення [1, с. 86]. Соціальний ефект доповнює економічний, тому що об'єднує вплив умов праці на результати виробничої діяльності персоналу. Соціальний ефект виражається в скороченні державних трансфертів з безробіття, поліпшенні

діяльності. Соціальний ефект у сфері матеріального виробництва виражається в прирості випуску продукції, прибутку, економії засобів фондів підприємства і суспільства загалом [4, с. 174].

Фінансовий та економічний аналіз, як правило, має вирішальне значення під час прийняття чи відхилення проекту, оскільки полягає в порівнянні витрат та користі від проекту. Економічний аналіз оцінює дохідність з погляду всього суспільства, а фінансовий – із позиції фірми та її кредиторів, якщо він кредитується [5, с. 249].

Ефективність проекту характеризується системою показників, які виражають співвідношення вигод і витрат проекту з погляду його учасників [6]. Відомі такі принципи щодо оцінювання ефективності реальних інвестицій:

оцінка повернення інвестованого капіталу на основі показника чистого грошового потоку [6];

приведення до поточної вартості інвестованого капіталу і суми чистого грошового потоку [3, с. 85];

розрахунок реальної дисконтної ставки з урахуванням середньої реальної депозитної ставки, темпу інфляції, премії за ризик, премії за низьку ліквідність та ін. [2, с. 110];

порівнюючи два інвестиційних проекти з різними загальними періодами інвестування (ліквідністю інвестицій), вищу ставку відсотка потрібно приймати за проектом з більшою тривалістю реалізації [6];

під дисконтною ставкою можна використовувати середню депозитну чи кредитну ставку, норму прибутковості інвестицій з урахуванням рівня інфляції (рівня ризику, рівня ліквідності інвестицій), норму прибутковості за іншими видами інвестицій [3, с. 86].

Ураховуючи висновки і рекомендації вітчизняних учених [1; 2; 3; 6] щодо можливих способів оцінки ефективності інвестиційного проекту, автором розроблено такий механізм єдиної комплексної оцінки проектів (рисунок).

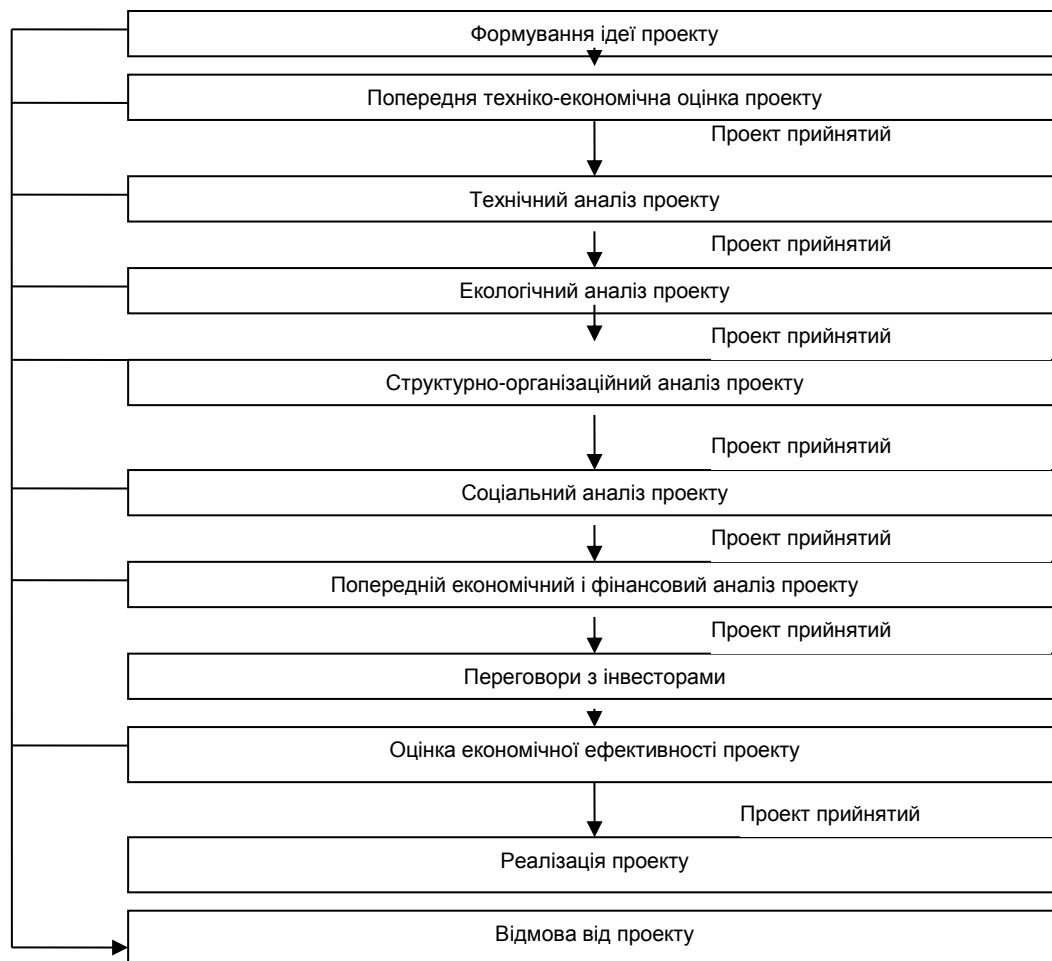

Рис. Схема методики оцінювання ефективності інвестиційних проектів

З рисунка видно, коли за попередніми розрахунками усі витрати за проектом значно перевищують доходи, тобто проект є збитковим, його відхиляють і до нього більше не повертаються. Коли попереднє оцінювання ефективності проекту не дало однозначної негативної відповіді про його економічну життєздатність і показало, що проект є або можливо буде прибутковим, тоді можна вести мову про реалізацію інвестиційного проекту. Проте якщо здійснення проекту передбачається в умовах невизначеності, перш ніж перейти до реалізації проекту, підприємство повинне розробити комплекс заходів щодо управління ризиками. Варто зауважити, що ставка дисконтування при використанні даного механізму приймається не нижчою за показник рентабельності активів підприємств, що функціонують у тій самій галузі й з тим самим типом продукції.

Таким чином, під час оцінювання ефективності інвестиційних проектів необхідно враховувати різні можливі вигоди та ефекти від реалізації проекту. Запропонована методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів дасть змогу обґрунтувати технічні, організаційні, соціальні та економічні можливості виконання проекту, визначити джерело ризику.

Література: 1. Керанчук Т. Фінансова стабільність підприємства і методичні аспекти її оцінки / Керанчук Т. // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2000. – № 1. – С. 83–86. 2. Проектний менеджмент : навч. посібн. / Гриньов А. В., Дмитрів І. А., Бікулова Д. І. та ін. – Х. : ХНАДУ, 2009. – 244 с. 3. Сатир Л. М. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства / Сатир Л. М. // Сталый розвиток економіки. – 2012. – № 3. – С. 82–86. 4. Підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємстві в сучасних умовах української економіки / А. В. Мешков, І. О. Бондарєва, О.Ю. Ментель та ін. // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 170–175. 5. Шляхи підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів в Україні / Ю. В. Малиновський, Л. А. Сенів, І. П. Малиновський // Науковий вісник НЛТУ. – 2012. – № 22.2. – С. 248–251. 6. Вільгурська Н. М. Проблеми інвестування економіки України та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Вільгурська Н. М. – Режим доступу : <http://s-journal.cdu.edu.ua>.